

Лаврухіна К. О.,

кандидат економічних наук,

доцент кафедри економіки будівництва

Київського національного університету будівництва і архітектури

м. Київ, Україна

СТРАТЕГІЧНІ ЗАВДАННЯ ТА ЗАХОДИ КЛАСТЕРНОЇ КОЛАБОРАЦІЇ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ПОВОЄННОЇ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ

Сучасний світ уже зробив перший крок до принципово нової технологічної, економічної та соціальної реальності. Проте виклики, які стоять перед сучасним індустріальним суспільством, важко переоцінити.

Актуальним сьогодні є питання зміни глобального соціально-технологічного укладу, наслідком якого є повне переформатування звичних нам систем, формування нових соціальних та економічних стратегій. Одночасно змінюється технологічна парадигма, змінюються моделі управління і суспільні норми, відбуваються масштабні демографічні зрушення.

Проте проблема не в тому, що перехід до нової моделі суспільства відбувається у принципі. Проблема в тому, що цей перехід відбувається надшвидкими темпами – не за тисячоліття, як аграрний, не за століття, як індустріальний спосіб, а всього за кілька десятків років.

В умовах стрімкого падіння в 2022 році внутрішніх ринків через повномасштабне вторгнення росії в Україну експорт та інтернаціоналізація є мало чи не єдиною стратегією виживання для багатьох секторів економіки. Якщо виходити зі сценарію завершення військових дій до літа 2023 року, напрямок реалізації внутрішніх проєктів, які виконуються спільно з західними партнерами є другим під-напрямом дій в цій стратегічній категорії.

Метою кластерної колаборації, як стратегічного заходу української економіки є підвищення конкурентоспроможності економіки України на світовому ринку шляхом кроссекторальної співпраці організацій та запровадження інновацій для сталого розвитку бізнесу. Така кластерна колаборація включає представників бізнесу, влади, науково-дослідних установ та неурядових організацій [4, с. 1].

Завданнями кластерної колаборації є: нарощування міжнародної партнерської співпраці, що допоможе Україні вийти з кризових ситуацій зумовлених військовим станом; організація «бізнес-місій» для

розширення відносин серед регіональних і галузевих партнерів; створення можливості для більш широкої виробничої кооперації; збільшення кількості проєктів міжкластерної співпраці.

В Україні, з 12 березня 2022 року, з метою збереження українського бізнесу від руйнувань, запрацювала програма Мінекономіки по релокації українських підприємств на безпечні території.

За неповний місяць команда E-Tender опрацювала близько 1000 унікальних запитів від українських підприємств. Частина підприємств лише встигли подати заявку, частина вже на етапі транспортування. Зустрічаються компанії, що майже втратили надію вивезти майно з окупованих територій, а є й такі, що пропонують свою волонтерську допомогу на нових місцях [2, с. 309].

Бачимо, що нові поняття входять в життя українського бізнесу і дуже часто стають модним словом чи виразом, про яке швидко забувають, оскільки попри витрати бізнесових, адміністративних і донорських ресурсів, вони не приносять успіху.

Поширення знань та інновацій в процесі діалогу та тісного співробітництва між компаніями і встановлення між ними постійних зв'язків значно підвищує успішність регіональних промислових систем. Серед таких механізмів постають *кластери*, в яких домінують кілька споріднених галузей, або об'єднання малих та середніх підприємств, та *райони-сателіти*, або промислові райони. В сучасних умовах важливою формою зв'язку виступають *галузеві кластери*, які об'єднують групу взаємопов'язаних галузей, сукупність підприємств на базі територіального об'єднання постачальників сировини і виробників готової продукції, пов'язаних технологічною схемою виробництва [1, с. 53].

Вважаємо доречним запропонувати авторське визначення поняття «**Кластер**» – це сконцентрована за певною ознакою на певній території група взаємопов'язаних організацій, які доповнюють один одного, формують унікальні компетенції та дифузії знань і умінь, таким чином збільшуючи конкурентоздатність окремих компаній і кластера вцілому [1, с. 55].

Кластерне об'єднання повинно включати також організації, що є «інститутами співробітництва» (IFC, Institutions for Collaboration): торгові асоціації; торгові палати; мережі підприємців та роботодавців; агенції зі стандартизації; центри якості; технологічні мережі та інші.

Концепція кластерів та концепція промислових районів мають спільні характеристики, зокрема вони наголошують на тому, що агломерація(сукупність в одному місці) пов'язаних видів економічної діяльності та типи взаємодії між ними покращують економічні показники як кластера чи промислового району, так і кожного

з учасників. Промислові райони досягають економічної ефективності насамперед за рахунок місцевого аутсорсингу та гнучкості їх виробничих механізмів, які багато в чому завдячують саме розташуванню та соціальним зв'язкам. А от у кластерів взаємозв'язок між існуючою структурою економічної діяльності у регіоні, де розвиваються кластери, та економічними показниками інший, адже в цих утвореннях виникають значно більші агломераційні ефекти. Такі ефекти проявляються не тільки у вигляді концентрації виробників кінцевих товарів та послуг і у зростанні реального доходу працівників та споживачів. В кластерах значно сильнішою є можливість спільного використання локальних об'єктів, послуг, постачальників сировини та проміжних товарів, трудових ресурсів. На цих можливостях власне і концентрується кластер, адже вони призводять до скорочення трансакційних витрат за допомогою широкої пропозиції з боку постачальників проміжних товарів. Кластери можуть знижувати не лише вартість виробництва, але і вартість обміну за рахунок покращення торговельних відносин і прозорості місцевих ринків ресурсів і продукції [3, с. 95].

Агломерація в кластері на відміну від простого промислового району виникає за рахунок не тільки внаслідок спеціалізації регіону у конкретній галузі і відповідному використанні компаніями спільних ресурсів (так звана «економія за рахунок локалізації»). Важливим є спільне використання знань, це є ціллю існування кластера. Цьому, звісно, сприяють місцеві заклади освіти. Політика, що застосовується регіональною владою, стає ефективною, якщо максимально використовує в кластерах переваги співпраці освітніх закладів з бізнесом, зосереджуючи свої зусилля на цьому. Вона розвиває існуючі кластери або сприяє створенню нових, що відображається в перевагах кластерної колаборації:

- менші ризики, пов'язані з підприємницькою діяльністю;
- захист від глобальної конкуренції;
- диверсифікація пропозиції;
- додаткові ресурси;
- поширення знань та інформації;
- лобювання і посилення впливу на місцеву владу;
- кращий доступ до унікальних компетенцій, засобів та ресурсів.

Доцільним є проведення певної колаборації в підходах до розуміння та запровадження інноваційних кластерів, включно з розглядом наступних опцій:

- адаптація існуючих технологій до нових умов воєнного часу є найбільш очевидним підходом;

– розширення поняття «інновації» – включати всі види та визначення;

– «європейський мейнстрим» – фокусуватися на кращій інтеграції цифрових і зелених підходів;

– застосування кращих комунікацій існуючих інноваційних рішень, для того, щоб вирішувати певні ринкові проблеми, масштабувати та залучати нових замовників;

– залучення інвестицій та зарубіжних технологій в Україну, одночасно пояснюючи механізми страхування в умовах воєнного та повоєного стану;

– покращення комунікації з урядом та бізнесом.

Комунікаційна політика України має бути направлена на мінімізацію ризиків воєнного часу, аби зацікавити зарубіжних підрядників і партнерів пропозиціями про нові масштабні проекти в Україні. Як приклад таких інвестицій, це може бути будівництво нових виробництв під потреби оборонно-промислового комплексу, що буде супроводжуватися попитом на послуги цифровізації й підготовки персоналу.

Саме сьогодні цілком слушною є теза про те, що «будь-яка нація або група націй, яка не має розвинутого виробничого сектору буде на милості у більш компетентних країн. Будь-яке населення, багате або бідне, потребує сильної виробничої бази, для того щоб процвітати в економіці та захищати себе політично» [5, с. 17].

Список використаних джерел:

1. Лаврухіна К. О. Організаційно-економічний механізм формування кластерів будівельних підприємств в інноваційному середовищі: дис. кандидата екон.наук : 08.00.04. Київ, 2020. 335 с.

2. Лаврухіна К. Аналіз проблем релокації бізнесу на тлі економічних втрат в умовах війни в Україні. International scientific-practical conference of young scientists ВМС-2022 (30.11–02.12.2022). Київ : KNUCA, 2022. Р. 309–310.

3. Лаврухіна К. О. Концептуальні засади регіонального розвитку інноваційних кластерів будівельних підприємств в умовах воєнного стану. *Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції ГО «ІЕЕЕД» Проблеми раціонального використання соціально-економічного, еколого-енергетичного, нормативно-правового потенціалу України та її регіонів* (01 травня 2022 року), м. Луцьк, 2022. С. 95–98.

4. Міжнародний агротуристичний кластер ДНІСТЕР 1362 URL: <https://www.dniester1362.com/> (дата звернення 11.02.2023).

5. Rynn J. Why Manufacturing Matters: A production-centered path to economic growth, 2000. URL: https://economicreconstruction.org/sites/economicreconstruction.com/static/SeymourMelman/archive/de_re/ProductonCenteredEconomics.pdf.(дата звернення 10.02.2023).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-302-9-83>

Матвієнко Г. А.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку*

*Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна*

ВАЖЛИВІСТЬ ЕКО-ІННОВАЦІЙ В ДОСЯГНЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ЦИРКУЛЯРНІСТІ ЕКОНОМІКИ

Світова економіка переживає безпрецедентні часи повної трансформації через значну невизначеність пов'язану з глобальними кліматичними перспективами та геополітичною безпекою. Така ситуація зумовлює використання абсолютно нових заходів та інструментів досягнення сталого розвитку та побудову принципово нових механізмів державного управління, збільшення співпраці між країнами та розробки спільної довгострокової програми сталого розвитку. Поєднання зеленої економіки та діджиталізації визначає появу зовсім нових характеристик в економіці, які дозволяють повному оцінити роль суспільства, ринку, підприємств, технологій та змінити світогляд людства.

Стійкий майбутній розвиток безпосередньо залежить від досягнення циркулярності економіки. Спростити та зменшити час на трансформацію до циркулярної та стійкої економіки можна за допомогою еко-інновацій та діджиталізації. Зараз більшість щоденних дій та результатів залежать від інноваційних цифрових технологій [1, с. 1–5]. Досягнення стійкого розвитку можливе тільки за рахунок використання та розвитку людського капіталу та еко-інновацій, розумне використання та поєднання яких може дати значний синергетичний ефект з виникненням емерджентних рис.

Цифровізація та перехід до зеленої економіки значно змінюють бізнес-моделі та зумовлюють необхідність впровадження інновацій і обміну знаннями та інформацією між країнами. Розвиток цифровізації вносить в економіку новий набір інструментів та механізмів, які